

N:o 70.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1896, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Kristinehamns hospitals område. *

(2:a U. A.)

I en till Riksdagen den 10 nästlidne april afåten proposition (n:o 54), som blifvit till statsutskottet remitterad, har Kongl. Maj:t, med åberopande af propositionen bifogadt utdrag af protokollet öfver ecklesiastikären den för samma dag, föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1897 bevilja ett anslag af högst femton tusen kronor, att efter Kongl. Maj:ts bepröfvande användas till inköp af $\frac{1}{4}$ mantal Ålskär n:r 1 i Varnums socken af Vermlands län för att läggas till det å Kristinehamns hospital redan upplåtne område.

Till åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen anført, att i en till direktionen för Kristinehamns hospital stald skrifvelse af den 25 sistlidne februari egarne af $\frac{1}{4}$ mantal Ålskär n:o 1 erbjudit direktionen att för en summa af 15,000 kronor få köpa nämnda invid hospitalet belägna hemman, dock med förbehåll att vederbörande häradsrätt bifölle gjord ansökan om tillstånd att försälja omyndiga barns andelar i samma fastighet; och skulle sagda erbjudande stå fast till den 1 nästkommande juli.

Med anledning deraf hade direktionen i skrifvelse till medicinalstyrelsen anhållit, att densamma måtte vidtaga sådana åtgärder, att sagda hemman kunde för hospitalet förvärfvas; såsom skäl hvarför direktionen åberopat hufvudsakligen:

att förvärfvandet af åtminstone den nedre, närmast hospitalet belägna delen af hemmanet Ålskär vore för hospitalet af väsentlig vigt, enär störande olägenheter för de sinnessjukes vård eljest kunde befaras med hänsyn till hemmanets närhet till hospitalet jemte dess promenadgårdar och andra för patienter afsedda områden;

att, derest arbete åt de sjuke fortfarande skulle ingå såsom en väsentlig faktor i sjukvården och till båtnad för densamma, hemmanet i dess helhet borde förvärfvas, enär tillfällen till sådant arbete eljest komme att väsentligt minskas, hvaremot genom köpet dylika tillfällen skulle kunna ökas och mångfaldigas;

att det vore klokt att utvidga hospitalets jordbruk och ladugård med hänsyn till de höga mjölkpris, som under längre tid varit gällande vid hospitalet;

att, om och när en utvidgning af hospitalets område komme i fråga, man i första rummet skulle, såsom dertill nödigt, uppmärksamma hemmanet Ålskär, hvilket hemman skulle kunna förvärfvas på vida billigare vilkor nu, än sedan det blifvit känt, att detsamma vore för staten behöfligt; samt

att hospitalets skattskyldighet till Ålskär, af hvilket hemman staten redan innehade efter uppskattning en femtedel, äfven i sin mån talade för detta köp.

Såsom ytterligare skäl för det föreslagna köpet hade af hospitalets öfverläkare anförts bland annat:

att jordbruket vid hospitalet, sedan nästan alla planeringsarbeten inom hospitalsområdet numera blifvit afslutade, vore för obetydligt att lemna tillräckligt arbetsfält för patienterna;

att det, med hänsyn till det vid hospitalet gällande höga priset af 6 öre litern för skummad mjölk, vore önskvärdt, om den egna mjölkproduktionen med deraf följande oberoende af närboende leverantörer kunde ökas;

att, derest sinnessjukvården hos oss komme att utvecklas i samma riktning som i snart sagdt alla civiliserade länder, och så kallade landtbrukskolonier komme att inrättas, ingen lämpligare plats för anställande af försök i den vägen finnes än vid Kristinehamns hospital, förutsatt att Ålskär inköptes och förenades med hospitalets område;

att hemmanets belägenhet på ej mer än 200 meters afstånd från hospitalets närmaste promenadgård nödvändiggjorde köp af hemmanet, enär detsamma eljest antagligen komme i händerna på personer, hvilka kunde sköfla den Ålskär nu tillhöriga skogen, som gränsade omedelbart intill hospitalets skog, och derigenom äfvensom på många andra sätt vålla hospitalet olägenheter, under det Ålskärns inegor, som vore belägna omedelbart invid en del af hospitalets åkerjord, hade ett för sambruk med hospitalet särdeles fördelaktigt läge; samt,

att förvärfvandet af den till Ålskär hörande skogen derjemte vore nyttigt, enär vid hospitalet vunnit erfarenhet visat, att skogsarbeten vintertid väl lämpade sig för patienternas sysselsättning.

Hospitalsdirektionens skrifvelse hade åtföljts af kartor och handlingar, utvisande, bland annat, att Alskärrens inegor utgjordes af en nära liksidig triangulär egofigur, begränsad af Varnumsviken, jernvägen och hospitalsområdet. Af handlingarna framginge vidare, att på andra sidan om jernvägen funnes, tillhörande Alskärr, någon åker och betesmark, hvarefter skogsskiftet vidtog, med en bredd af endast omkring 150 meter, men med en längd, tillsammans med inegorna, af omkring 4 kilometer i nordostlig riktning från stranden vid Varnumsviken. A skogsskiftet funnes odlingsmark och icke obetydlig skog, deraf dock endast en mindre del duglig till timmer. A byggnaderna och särskildt uthusen voro i ett tillfredsställande skick.

Statens landtbruksingeniör i Vermlands län G. T. Ohlsson hade i ett med anledning af det ifrågasatta köpet afgifvet utlåtande uppskattat värdet af inegorna, deri inberäknade under senare år verkställda nyodlingar uppgående till 0,5 hektar, sålunda:

10 hektar åker à 500 kr.....	kr. 5,000: —
5 » betesmark à 100 kr.	» 500: —
sjöfoder, fiske, strandrätt	» 500: —
byggnader.....	» 1,500: —
	<hr/>
	Summa kr. 7,500: —

Köpet hade tillstyrkts af samme ingenjör, äfven om priset skulle höjas med 10—20 procent, i betraktande af de afsevärda fördelar, som derigenom kunde vinnas för hospitalet.

Med öfverlemnande af hospitalsdirektionens skrifvelse samt dervid fogade handlingar, hade medicinalstyrelsen i skrifvelse till Kongl. Maj:ts den 30 sistlidne mars anført, att af sagda handlingar framginge, att egendomens taxeringsvärde vore 8,000 kronor, och att byggnaderna vore brandförsäkrade i Östra Vermlands brandstodsbolag, uthusen för 3,200 kronor och manbyggnaden för 800 kronor eller tillhopa för 4,000 kronor; att, med hänsyn till nämnda försäkringssumma och särskildt uthusens beskaffenhet, det byggnaderna åsatta värdet af endast 1,500 kronor syntes vara för lågt; att enligt af öfverläkaren lemnade upplysningar å skogsskiftet vore uppodlade 3 tunnland, för hvilka nu betalades 21 kronor i årligt arrende; att fisket i Varnumsviken vore lönande, gifvande utöfver förbrukning för eget behof, värderad till 50—100 kronor, genom försäljning i medeltal för åren 1883—1893 196 kronor 38 öre, eller högst år 1884 482 kronor och lägst år 1890 92 kronor 20 öre; att onera och utskylder, förutom bevillning, af en på Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förord-

nande den 26 februari 1883 tillsatt nämnd uppskattats till 105 kronor 40 öre, hvaraf hospitalet öfvertagit en femtedel eller 21 kronor 8 öre för den till hospitalet afsöndrade lägenheten Stenhagen; samt att debetsedeln för 1895 utvisade utgifter till staten 27 kronor 4 öre, till kommunen 63 kronor 98 öre och således tillhopa 91 kronor 2 öre.

Vidare hade medicinalstyrelsen yttrat, att extra jägmästaren H. Wolff i ett den 20 sistlidne februari öfver Ålskärrs skog upprättat värderingsinstrument med bifogad karta uppskattat värdet af skogsmarken med derå nu befintliga träd sålunda:

Norra trakten	11,81 hektar	.....	kr.	1,176: —
Mellersta	» 20,23	»	»	6,437: 20
Södra	» 12,66	»	»	4,012: 10
Summa 44,70 hektar.				Kronor 11,625: 30.

Minskades priset å den till fulla värdet uppskattade skogsmarken med derå befintlig skog med 20 procent, på sätt vid köp enligt jägmästarens utsago vore brukligt, blefve det sålunda minskade värdet 9,300 kronor. Lades härtill det förut angifna värdet af inegorna, skulle $\frac{1}{4}$ mantal Ålskärr, med 20 % nedsatt värde å skogen, skattas till 16,800 kronor.

För nedbringande af köpeskillingen hade man ifrågasatt dels afsöndring af den nordostligaste delen af skogsskiftet, såsom väl behöflig för vinnande af bättre rågångar till egendomen Niklasdam, dels ock upplåtande af afverkningsrätten å all skog å norra och mellersta skogstrakten, hvarå anbud afgifvits för hvardera till 2,500 kronor och för båda tillsammans till 5,000 kronor.

Sedan medicinalstyrelsen sålunda redogjort för innehållet af de handlingar, som rörde det föreslagna köpet för hospitalets räkning af $\frac{1}{4}$ mantal Ålskärr, hade medicinalstyrelsen för egen del anfört följande.

Äfven om egendomen vid en blifvande auktion af enskild person skulle kunna erhållas för ett lägre pris än det af egarne nu fordrade eller 15,000 kronor, ansåge medicinalstyrelsen dess förvärfvande för hospitalets räkning fördelaktigt med hänsyn dertill, att hemmanets inegor låge omedelbart intill hospitalets egor, och att de förra utan olägenhet kunde brukas i samband med de senare. Äfven om jordbruk för närvarande ej lönade sig, borde det dock vid nämnda hospital med tillhjälp af arbetsdugliga och villiga patienter kunna med fördel bedrifvas, och detta särskildt med hänsyn till hospitalets stora behof af skummjök, som nu måste betalas med ej mindre än 6 öre litern.

Den ifrågasatta afsöndringen af den nordligaste delen af skogsskiftet vore för närvarande ej att tillstyrka och än mindre upplåtelse af afverk-

ningsrätten till all skog å norra och mellersta skogsskiftena, enär ändamålet med köpet derigenom skulle till en väsentlig del förfelas. Styrelsen vore för öfrigt öfvertygad derom, att skogen kunde med vida större fördel användas genom afverkning med hospitalets eget folk, i den mån sådant ansåges lämpligt och fördelaktigt. Komme skogen genom afverkning under 3 år att kalhuggas, torde verklig skog ej kunna påräknas under derpå följande 30—40 år, hvilket blefve menligt för hospitalets egen skog. Verkställdes åter afverkningen genom hospitalets eget folk med tillhjälp af patienter — hvilka i sådant hänseende visat sig vara både användbara och mycket villiga — i den mån sådan afverkning erfordrades för nyodling och till förbrukning för eget behof eller till afsalu af timmer m. m., som med anstaltens egna dragare kunde nedföras till stranden vid Varnumsviken och der betinga skäligt pris, under det att toppar och qvist m. m. kunde användas såsom bränsle vid hospitalet, och kostnaden för ved derigenom nedbringas, borde härigenom erhållas ett vida bättre utbyte af skogen, än som motsvarades af den erbjudna köpeskillingen.

Äfven om köp af Ålskär icke skulle medföra någon afsevärd ekonomisk vinst, borde det å andra sidan icke medföra någon ekonomisk förlust, och då medicinalstyrelsen tillstyrkte köpet, skedde detta icke endast af ekonomiska skäl, utan äfven af andra och mycket viktigare, bland hvilka följande syntes förtjenta att särskildt omnämnas.

Hospitalet med dess för patienter upplätta promenadgårdar och park borde för framtiden skyddas mot de olägenheter och faror, som kunde uppstå, i fall den närbelägna egendomen Ålskär skulle öfvergå till annan egare. Skulle åter så kallade landtbrukskolonier för de sinnessjukes sysselsättning och botande komma att inrättas, på sätt numera vore brukligt i utlandet, och som syntes vara särdeles lämpligt vid Kristinehamns hospital, kunde sådant icke ske utan förvärfvande af det för samma ändamål särdeles väl belägna hemmanet Ålskär. Sedan trädgård med vägar m. m. anlagts, och nyodlingar i skogen numera verkstälts med tillhjälp af patienter, mötte svårighet åtminstone vintertid att skaffa lämpligt arbete åt många vid Kristinehamns hospital befintliga, dertill både dugliga och villiga patienter, för hvilka arbete i det fria vore ett viktigt kurativt medel, som kunde i riklig mängd beredas dem, om Ålskär förvärfvades.

Med åberopande af dessa samt af hospitalets öfverläkare och direktion i öfrigt anförda skäl, hade medicinalstyrelsen förordat inköp af $\frac{1}{4}$ mantal Ålskär för det härför fordrade priset af 15,000 kronor, med afdrag för den i samma egendom in-tecknade skuld.

Efter meddelande af hvad sålunda i ärendet förekommit, yttrar departementschefen, att denna skuld, enligt ett den 7 sistlidne april ut-

färdadt gravationsbevis, utgjorde tillhopa 2,760 kronor 81 öre, deraf 1,500 kronor — återstoden å en ursprungligen å 4,300 kronor lydande in-teckning, som numera dödates för ett belopp af 2,800 kronor — besvärade hela den ifrågavarande fastigheten samt 1,260 kronor 81 öre häftade vid $\frac{1}{8}$ mantal Alskärr. Så vidt handlingarna utmärkte, återstode numera till betalning å den in-tecknade skulden ett belopp af 1,300 kronor 75 öre. Beträffande det vid försäljningsanbudet fästade vilkor om häradsrättens tillstånd till försäljningen i fråga om omyndige egare, hade vederbörande domhafvande upplyst, att häradsrätten tillåtit försäljningen, i hvad de omyndiges rätt rörde, dock å offentlig auktion. Ingen anledning finnes att antaga, det icke häradsrätten, på framställning derom, skulle godkänna egendomens försäljning under hand, i hvad anginge de omyndiges rätt, till det pris, hvartill fastigheten nu hembjudits.

Då på grund af hvad till statsrådsprotokollet blifvit anfördt förvärfvandet af ifrågavarande hemman synes vara af stor vigt för Kristinehamns hospital, får utskottet, som antager, att förvaltningen af denna fastighet icke behöfver föranleda någon förhöjning i aflöningen för hospitalets tjänstemän, hemställa,

att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, på extra stat för år 1897 bevilja ett anslag af högst femton tusen kronor, att efter Kongl. Maj:ts bepröfvande användas till inköp af $\frac{1}{4}$ mantal Alskärr n:r 1 i Varnums socken af Vermlands län för att läggas till det åt Kristinehamns hospital redan upplåtna område.

Stockholm den 4 maj 1896.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Herr N. Fosser har begärt få antecknadt, att han icke närvarit vid förenämnda ärendes slutbehandling inom utskottet.